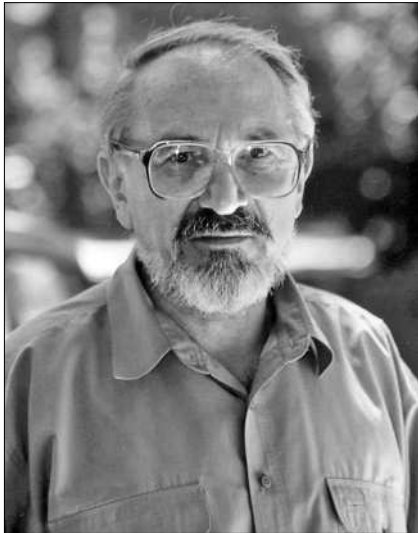

ДО ЮВІЛЕЮ ЮРІЯ ОЛЕКСАНДРОВИЧА ПОЛКАНОВА

10 березня 2015 р. Юрій Олександрович Полканов відзначив вісімдесятирічний ювілей. У геологічному світі ім'я Юрія Олександровича відомо майже всім.* Його публікації в галузі пошукової та технологічної мінералогії алмазу стали настільними для спеціалістів, які займаються пошуками родовищ алмазів, методами збагачення алмазоносних руд, діагностикою алмазів і сортуванням алмазної сировини. Важливо при цьому, що результати його власних досліджень дрібних алмазів становлять окремі напрацювання, оскільки за провідної участі Ю.О. Полканова були відкриті імпакті алмази в розсипах України та нове родовище метаморфогенних алмазів в Казахстані. А роботи Юрія Олександровича щодо збагачення та вивчення руд титану і цирконію є взірцем оптимально проведених досліджень. Вони актуальні й дотепер.

Сьогодні Ю.О. Полканов — дійсний член Міжнародної академії мінеральних ресурсів, Академії технологічних наук України та Кримської Академії наук, доктор геолого-мінерало-

* Мінерал. журн. — 2005. — 27, № 1. — С. 100—102.

гічних наук. За даними Біографічного інституту (Велика Британія), він входить до сотні найвідоміших вчених-геологів ХХ століття.

Юрій Олександрович пройшов шлях від інженера-геолога до завідувача науково-дослідним підрозділом і головного наукового співробітника Українського державного інституту мінеральних ресурсів (Інститут мінеральних ресурсів (ІМР), згодом УкрДІМР, з 2000 р. — Кримське відділення Українського державного геологорозвідувального інституту (КВ УкрДГРІ)). Він — першовідкривач Кумдикольського родовища технічних алмазів метаморфогенного типу в Казахстані; автор і співавтор понад 250 наукових статей, чотирьох монографій, 12 винаходів, великої кількості науково-популярних та краєзнавчих видань. Він є лауреатом Державної премії України в галузі науки і техніки (за відкриття Стремигородського родовища титанових руд), Почесним розвідником надр України, удостоєний восьми нагород ВДНГ СРСР і УРСР, нагороджений знаком "Винахідник СРСР", медалями імені В.І. Луцицького і Л.І. Лутугіна. На його честь названо мінерал полкановіт (арсенід родію, $Rh_{12}As_7$, 1998).

Наукові досягнення Ю.О. Полканова у співпраці з І.Ф. Кашкаровим дали можливість розпочати системні пошуки алмазів в Україні. Відкриття дрібних алмазів, у тому числі і космогенних у розсипах, стало можливим завдяки лабораторній техніці, яка була розроблена ними в ІМР. На той час та і зараз їхня технологія збагачення алмазовмісних порід і вилучення дрібних алмазів є найбільш досконалою. Роботи зі збагачення і вилучення алмазів, що тоді виконувались у ІМР, були визнані найкращими у Радянському Союзі. До Юрія Олександровича й Івана Федоровича приїздили навчатися спеціалісти з Москви і інших місць Радянського Союзу, звідусіль надсилали проби для контролю. Юрій Олександрович

провів багато польових сезонів з метою опробування території України на алмази. Але в ті часи ця робота мала гриф "цілком таємно" і тому лише нещодавно він отримав можливість опублікувати книгу "Мелкие алмазы песчаных отложений", яка є підсумком його праці у цій царині.

Безперечно важливим є внесок Юрія Олександровича у розробку технології збагачення літєво-петалітових руд України.

Зараз в Україні заплановано видобувати титанові руди на Стремигородському родовищі. Технологія збагачення цього родовища була розроблена також за участю Ю.О. Полканова.

Колеги ювіляра знають, що в нього завжди можна отримати консультацію з мінералогії, технології збагачення, різних питань геології: він завжди готовий поділитися своїми знаннями, підтримати у виконанні наукової роботи, допомогти у пошуках розв'язку складних професійних питань. Навіть коли проблема є важкою, він не шкодує часу на її вирішення. Щодо надання допомоги у Юрія Олександровича виникало тільки одне питання: "Чи це піде на користь геологічній науці?" Якщо відповідь була ствердною, то допомога надавалась у повному обсязі.

Працюючи в КВ УкрДГРІ учений добровільно брав активну участь у створенні геолого-мінералогічного музею. Він надав для музею власні унікальні зразки, допоміг у формуванні експозиції. Розташовуючи зразки кримських порід і мінералів у музеї співробітники користувались книгою Юрія Олександровича "Минералы Крыма", яка є прекрасним зразком науково-популярної літератури і

надзвичайно цікавою книгою, де детально описані кримські мінерали.

Протягом 1999–2013 рр. Ю.О. Полканов проявив себе як один із найяскравіших організаторів дев'яти найбільш цікавих і актуальних міжнародних науково-практичних конференцій "Судакські геологічні читання". Геологи, які брали участь у конференції, чекали не тільки видані тези, а, в першу чергу, путівник екскурсій і маленькі книжки-додатки до матеріалів конференції. Автором цих "родзинок" був Юрій Олександрович. Ці книжки були присвячені різним корисним копалинам: "Золото в россыпях поэзии и народной мудрости", "Алмазы", "Янтарь и гагат", "Жемчуг", а також багато інших цікавих книжок. Наприклад, книжка "Судакские вина – история и краткий путеводитель" була написана з метою введення учасників конференції у світ елітних вин Судакської долини. У ній автор, зокрема, зазначав: "Геологи професійно пов'язані з міцними напоями. У книзі "Полевая геология" В. Обручев рекомендував мати при собі у маршруті недоторканий запас коньяку або рому з метою дотримання техніки безпеки". Треба сказати, що книжка стала надзвичайно популярною серед учасників конференції.

Юрій Олександрович змолоду і до сьогодні захоплюється спелеологією. Тому співпрацює з Українським інститутом спелеології і карстології, входить до складу редакційної колегії журналу "Спелеологія і карстологія", є постійним консультантом дослідників карстових печер Чатир-Дагу. Разом з товаришами він пройшов багато печер, бували важкі ситуації, коли з нових печер вибиралися з великими трудно-

щами. А були і комічні пригоди. Про одну з таких пригод Юрій Олександрович розповів сам: "Це було на Чатир-Дазі. Піднімалися з товаришами дуже незручною стежкою, здавалося, що її спеціально посипали гравієм. По дорозі дійшли висновку, що геть позбавленим сенсу заняттям було б її підмітати. Аж тут почули, що знизу піднімається група туристів. Швидко поробили собі віники і почали підмітати стежку. Зраділи зустрічі з групою та сказали їм, що це така місцева традиція: підмітати треба доки не надійде наступна група, якій необхідно передати естафету. На наш подив, туристи почали з ентузіазмом підмітати стежку. Подякували групі за повагу до "традиції" та швидко пішли угору. Однак продовження цієї традиції, на жаль, не було, усе закінчилося у той самий день".

Ю.О. Полканов відомий як видатний караїмознавець і активіст руху, спрямованого на збереження історичної та культурної спадщини кримських караїмів, беззмінний керівник Наукової ради Асоціації кримських караїмів. Одне із останніх його відкриттів — знахідка унікальної стародавньої підземної гідротехнічної споруди біля міста-фортеці Джуфт-Кале. Це відкриття стало можливим завдяки вивченню легенд караїмів і професійних знань з геології Криму та карстових процесів. Ле-

генди розповідали про непомітний підземний хід з фортеці за фортечні мури, у якому була й криниця для забезпечення караїмського міста водою на випадок облоги. Багато років Юрій Олександрович шукав цю гідротехнічну споруду, а потім, після того, як вирахував можливе місце її розташування, кілька років поспіль разом зі своїм приятелем ще з дитинства, відомим кримським гідрологом Юрієм Івановичем Шутовим, розкопував стародавню криницю. Ця криниця глибиною понад 40 м з круглою камерою і підземним ходом з фортеці приховувала ще й цінний скарб. На останньому етапі, коли двом ентузіастам допомагали співробітники організації "Онікс-тур", був знайдений горщик з давніми золотими і срібними монетами, переданий до Сімферопольського музею. Монети з цього скарбу підтверджували тісні зв'язки караїмів з Константинополем та Європою.

Знаючи та цінуючи Юрія Олександровича як надзвичайно уважного, витонченого й ерудованого співрозмовника, людину з неабияким почуттям гумору та цікавістю до життя, від щирого серця вітаємо його з ювілеєм, зичимо здоров'я, злагоди, миру й творчих здобутків у всіх сферах його багатогранних наукових пошуків!

Надійшла 02.04.2015